

УДК 355.085.5

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/617-618

Інна ШИНКАРЕНКО

доцент кафедри гуманітарних
дисциплін та психології
поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат психологічних наук

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ПРАВООХОРОНЦІВ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Міжнародна безпека, тероризм, військові дії – все це значно впливає на національну безпеку України. За цих умов особи, які забезпечують та несуть відповідальність за цілісність і незалежність нашої держави, мають надавати гідну відсіч усім зазіханням та викликам, з якими можуть стикатися під час виконання своїх професійних обов'язків.

У новітніх умовах на тлі особливої ситуації в країні перед правоохоронцями постають більш складні задачі, а саме у тих випадках, коли слід діяти у надзвичайних умовах, небезпечних для фізичного та психічного здоров'я особистості. Бойові дії, охорона правопорядку за умов небезпеки та ризику – це ситуації, які викликають страх, тривогу та неприємні фізичні відчуття, пов'язані з реальною загрозою для життя та здоров'я, з необхідністю. Переробки великої кількості інформації та ухвалення рішення в обмежений термін – «діяти негайно і зараз». Виконання професійних задач за цих умов істотно ускладнюються через вплив на особистість поліцейського низки стрес-факторів, які викликають розлад психічної діяльності людини [1, с.131]. Потрапляючи в екстремальні умови несення служби, не всі правоохоронці гідно та професійно адаптуються та діють у них. На практиці з'ясується, що деякі з поліцейських виявляють недбалість, розгубленість, безпомічність.

Зміна умов несення служби, розширення нових обов'язків вимагають нетрадиційного та нестандартного мислення для вирішення задач у складній ситуації, а це потребує підвищених новітніх вимог до професійної підготовленості правоохоронців.

З психологічного погляду екстремальні ситуації характеризуються надзвичайним психотравмуючим впливом подій та обставин на психіку людини. Потрапляючи Цей вплив може бути як потужним одноразовим, так й інтенсивним багаторазовим, що потребує періода адаптації до постійно діючих джерел стресу та характеризується різним ступенем раптовості, потужності як об'єктивно так і суб'єктивно (через недостатню досвідченість, психологічну підготовленість, низьку емоційну стійкість конкретної людини) [2].

Виокремлюємо основні стрес-фактори, що впливають на правоохоронців під час перебування в умовах підвищеного ризику: наявну чи прихована загроза життю та здоров'ю; психологічна та фізична перенапруга; перевтома, вимушена зміна ритмів неспанья та сну; очікування, вимушена бездіяльність, монотонність та одноманітність виконуваних дій; раптовість подій, дефіцит часу, інформаційне перевантаження в умовах дефіциту часу; побутова необлаштованість, віддаленість від місця постійної дислокації, відірваність від родини, зміна звичного способу життя та дій [3].

Отже, задачами психологічної підготовки виступають:

- формування адекватної мотивації, актуалізація психологічної екстремальної (бойової) готовності до служби в конкретній надзвичайній ситуації;
- удосконалення професійно - значущих психологічних якостей (здібностей) особистості правоохоронця;
- підвищення рівня екстремально-психологічних знань, умінь та навичок;
- підвищення морально-психологічної стійкості до екстремальних стресових впливів;
- зміцнення впевненості в собі, самоволодіння, мужність, стійкість, сміливість, розумна обачливість;

- формування навичок надання психологічної само- та взаємодопомоги, зняття емоційної напруги;
- розвиток комунікативної компетентності та навичок професійного спілкування у критичних ситуаціях.

Під час організації психологічної підготовки до дій в екстремальних умовах важливий такий принцип як реалістичність (зв'язок з конкретною екстремальною ситуацією, з іншими видами підготовки, наближеність умов навчання до реалій, наочність, проблемність, моделювання).

Курсанти різних закладів зі специфічними умовами навчання можуть успішно завершити курс навчання, так і не стикнувшись з екстремальними ситуаціями, які існують у реальному житті, хоча і відпрацьовують алгоритм дій у небезпеці. Треба чітко розрізняти психологічну модель і зовнішню картину стресових ситуацій. Але психологічна підготовка тільки досягає мети, коли використані форми і методи наче генерують у психіці людини переживання, максимально наближені до тих, які є дійсно. Тому доцільно відмовитися від зовнішньої схожості учбових ситуацій на користь таких способів, які дозволяють поліцейському «відчути» обстановку заздалегідь до зустрічі з реальною стресовою ситуацією. Традиційні методи не завжди є ефективними, не сприяють перетворенню отриманих знань у професійно – значущі навички та вміння.

Важливо відзначити, що психологічна підготовка – це процес, під час якого правоохоронець може психологічно себе підготувати до швидких та рішучих дій у небезпечних для життя ситуаціях [4, с.275].

Результатом такої підготовки є вирізнення психологічних факторів, які дуже часто гальмують інстинктивні реакції. Після їх усвідомлення йде тривале відпрацювання дій, які необхідно вжити, якщо правоохоронець потрапив у ситуацію, пов'язану з ризиком для життя. Мета тренування полягає в тому, щоб виробити автоматичну реакцію в ситуаціях, коли для виживання треба активно діяти протягом декількох секунд.

Розробка та впровадження програм психологічної підготовки правоохоронців, що місять комплекс психодіагностичних, антистресових та психотренінгових методик сприятимуть профілактиці кризових станів, формуванню навичок усталеної поведінки в екстремальних умовах та розширення діапазону ефективних поведінкових стратегій подолання стресу. Ці заходи покликані сприяти більш успішній адаптації поліцейських до безперервно підвищених вимог служби у воєнний час.

1. Шинкаренко І.О., Трень Т.Н. Психологічний аспект роботи поліцейських в екстремальних умовах. *«Соціально-психологічні та гуманітарні виміри безпеки життєдіяльності»* : збірник тез доповідей І Науково-практичної конференції з міжнародною участю 20-21 жовтня 2022 року, Львів : ЛДУБЖД, С.130-134.

2. Артюшин Г. Проблема визначення готовності співробітників правоохоронних органів України до професійної діяльності. URL : <https://scholar.google.com.ua/scholar?hl=uk&as> (дата звернення 20.02.2024).

3. Брижатиий Є. Особливості професійної готовності офіцерів запасу до діяльності в екстремальних умовах. URL : <https://scholar.google.com.ua/scholar> (дата звернення 20.02.2024).

4. Шинкаренко І.О. Психічна та емоційна стійкість правоохоронців в екстремальних ситуаціях воєнного стану. *«Підготовка правоохоронців в системі МВС України в умовах воєнного стану»* : зб.наук.пр. МВС України, Харків. нац.ун-т внутр. справ. Харків, 2022, С.274-276.